

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

38. An milites extraneus, ut licite possit militare in exercitu alicuius Principis, teneatur examinare iustitiam belli? Et si tales milites postea comperiant à parte ipsorum bellum fuisse iniustum, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

causam, vbi re ipsa iniquissima est; & quia nihil ad Regem immediate peruenire potest, sed omnia per eos mittuntur; & sicut rerum colores per vitra varij coloris immutantur, vt quæ alba sunt, apparent viridia; & viridia rubra, ita, &c. inde fit vt non possit quis, quantumvis de bona conscientia Regis ei conset, facere inde præsumptionem de belli iustitia. Vnde amici, ad quos liberius perueniunt rationes in vtramque partem, quando habent potentes rationes contra iustitiam belli, & nunquam audiunt alias sufficienter compensantes; meritò possunt, & debent timere, ne ibi fraus lateat, & Rex decipiatur; ideoque non sufficienter exculabuntur, si leuiter credant: neque iuuabuntur ob bonam Regis famam, nisi etiam ipsius ministri, & à prudentias, & à timore Dei reddantur in hoc puncto, & in alijs omni suspitione maiores: tunc enim facilius, credi potest, eos habere iustas causas, etiamsi eas non vulgè passim. Et hæc omnia docet Arriaga loco citato cui Ego etiam adhæreo: & vti nam hodie ab aliquibus considerentur.

RESOL. XXXVII.

An Milites non Subditi alicuius Principis teneantur inquirere iustitiam belli quia Milites subditi ad hoc non teneantur? Ex punct. 4. tract. 4. & Misc. Ref. 32.

Milites subditi ad hoc non teneantur, difficultas est de militibus non subditis, & quia calus in praxi frequenter potest accidere, ego in 2. part. tract. 5. resol. 36. adduxi aliquos Doctores pro negatiua sententia, quibus nunc addo Castrum Palatum in opere mor. tom. 1. disp. 2. punct. 3. num. 4. vbi sic ait. Valde probabile est eodem modo milites non subditos bellare posse, ac possunt subditi, neque aliquam esse inter illos differentiam, quia cuiuslibet licitum est alterum iuuare in re, quæ præsumitur iusta, præcipue cum non leue emolumentum inde accipiat! cum igitur bellum præsumatur iustum, & dum de iustitia non constat, efficitur posse quemlibet in illo iuuare. Ita ille. Negamus igitur cum Sanchez in summ. tom. 2. lib. 6. cap. 3. num. 16. Molina præf. de iust. tom. 1. tract. 2. disp. 114. & alijs, milites non subditos non posse bellare, nisi certitudine moralis constet illis bellum iustum esse. Idè ego puto, si milites tam subditi, quam non subditi dubium habebant positium, hoc est, rationes probabiles pro vtraque parte de iustitia belli, posse se illis conformare: si autem rationes ita sint vrgentes de iniustitia belli, vt dicti milites probabiliter nequeant illas soluere, teneantur tunc aliquo modo veritatem inquirere ne se periculo morali iniustitiæ exponant; tamen hoc onus addit Palauus ex Suarez non esse facile militibus imponendum.

RESOL. XXXVIII.

An Miles extraneus, vt licite possit militare in Exercitu alicuius Principis teneatur examinare iustitiam belli? Et si tales Milites postea comperiant à parte ipsorum bellum fuisse iniustum, teneantur restituere damna, quæ dederunt? Ex part. 11. tract. 5. & Misc. Ref. 28.

Dixi militem extraneum, nam subditum minimè teneri: tradunt communiter Do-

ctores. Difficultas igitur est de milite non subdito, & affirmatiuè respondent plures Doctores, quos ego alibi adduxi, & plena manu adduxit Metolla tom. 1. disp. 3. c. 3. n. 327.

Alibi in Ref. præterita, à principio, & in Ref. 1. post seq. 3. Tertia ad medium, & infra in Ref. 51. recitatur in 5. & 6.

2. Probatur hæc opinio, tum quia miles in tali casu exponit se periculo inferendi damnum iniustum aduersarijs, quibus, vt damnum iuste inferatur, debet esse in inferente moralis certitudo de iustitia, tum quia nulla necessitas eum cogit ad obtemperandum Principi non superiori, & cum tali periculo; atque vt habetur regul. 19. de regul. iuris in 3. non est sine culpa, qui rei quæ ad eum non pertinet, se immiscet, nempe rei periculose, & quæ alteri damnum affert.

3. Deinde quoties quis speculatiuè dubitat, an talis res licita sit, tenetur quoque practicè dubitare, nisi aliqua ratio specialis cogat variare iudicium practicè practicum, stante contraria speculatiuè: at quoties subito præcipitur aliquid, de cuius honestate ipse dubitat speculatiuè, adest specialis ratio cogens ad contrarium iudicium practicum formandum; nempe præceptum Superioris, in eo dubio possidentis. Cum ergo hæc ratio celsè in non subditis, non poterunt stante iudicio speculatiuè dubio contrarium practicum concipere, vt vel sic possint licè cum eo dubio speculatiuè operari.

4. His tamèn non obstantibus, aliqui quis quidem probabiliter, contrariam sententiam tenent, & non admittunt supradictam distinctionem inter militem subditum, & extraneum: Probatur hæc opinio, primò, quia vel actio ipsa secundum se, secluso præcepto superioris, est licita, vel non est licita, si est licita, etiam non subditus poterit ad eam concurrere: si non est licita, neque etiam subditus poterit, quia actionem secundum se illicitam non potest superior, præcipere, neque eam licitam reddere, quando ipse non potest dispensare in lege, quæ reddit actionem istam illicitam. Secundò probare potest, quia si alienigenæ qui stipendio accepto se prius alicui Principi addixerant, possunt in d. bio militare: ergo poterunt etiam de nudo se eius obsequio addicere post exortum bellum: quod enim in primo casu inueniantur iam obligati ad ei obsequendum ex pacto antecedenti, parum refert, solum enim se obligarunt ad inferuendum, & obediendum in iis, ad quæ se poterant obligare. Si ergo postea non possunt se ad illud bellum obligare propter periculum iniuriæ, cui se exponant: nec etiam antea ad id se obligarunt. Tertio denique quia non omnes subditi obligantur Principis sui præcepto ad militandum, sed maior pars sponte bellum suscipit; ergo si hi possunt auctoritate sui Principis absque obligatione dubium deponere, & militare; poterunt etiam non subditi: nam Principis auctoritas eandem efficaciam habet ad mouendum non subditum, vt dubium deponat, quam habet respectu subditi, quem præcepto non obligat.

5. His suppositis ad quæstionem propositam respondeo, licitum esse militibus regi subditis, & cuiuscumque etiam extraneo sub Principe militare, quotiescumque constat regem esse hominem iustum, & prudentem, qui non nisi summo consilio bellum solet mouere, quia hoc sufficit, vt milites bellum iustum esse præsumant.

6. Itaque Principes, & personæ etiam non subiectæ bellanti, qui dum vident principem probum, & habentem probos consiliarios mature bellum indicentem, bona fide sibi persuadent iustam esse causam

M m

causam, etiam si aperte id non constet, licet possunt adiuvare partes talis Principis, nisi forte habeant vehementes rationes dubitandi de iustitia illius belli.

7. Prima pars conclusionis, probatur primò, quoniam ad ipsos non pertinet ex professo discutere causas belli, ergo sufficere eis, quod bona fide sequantur causam quam existimant esse legitimam. Confirmatur, quia sic prudenter operantur sequentes illum Principem & Consiliarios.

8. Secundò probatur, quoniam aliàs ferè omnes milites essent in peccato mortali, quia qui cautius procedunt modo assignato in hac conclusione: Confirmatur, quia aliàs sæpè remaneret perplexi, & exponerentur irrogare iniuriam principi bel-lanti.

9. Tertio. Nam bellum indictum ab habente auctoritatem in dubio præsumitur iustum, vt ex Panormitano tradit Sylvester *verb. Bellum 1. num.*

5. Mascard. *verb. Bellum num. 5.* Menochius de *presumptionibus l. 6. presumptione 96. n. 7.* Ergo miles prudenter præsumit se sequi iustam causam.

10. Quarto, nam vnicuique licitum est alterum iniuvare in re quæ præsumitur iusta, maxime, si non leue emolumentum inde percipiat.

11. Secunda pars conclusionis probatur, Primò, quia potest esse tam manifesta iniustitia causa, & communiter apud plures cognita, vt illam omninò ignorare non possint milites, & tunc tenentur abstinere.

12. Secundò, quia talia indicia, & ratio dubitandi se possent offerre, quod redderet conscientiam erroneam, vt advertit Victoria in *relezione citata de iure belli num. 26.* Et ideo nostram sententiam modo quo supra explicatam docet Caietanus in *summa, verbo bellum Victoria in relezione de iure belli numero 24.* Bañez 2. 2. *quæst. 40. art. 1. dub. 6. §. Ex quo sequitur vltimo, Suarez disputat. 1. 3. de charitat. sect. 6. num. 9. & 12. Candidus disputat. 37. numero 5. §. dico 9.*

Castro Pilao de *conscientia opinante disp. 3. punct. 8. numero 2. & 24. Quieto tract. 3. controuers. 3. punct. 8. n. 94. Cardinalis Lugo de iniustitia tom. 1. disp. 18. sect. 1. n. 10. cum seqq. Ioannes Ildephonus in comment. ad concl. 19. n. 10; 4. Dicastillus de iure & iustit. lib. 2. tr. 1. disp. 10. dub. 16. §. 97. num. 370. Franc. Lugo de principis theol. mor. part. 1. cap. 3. quæst. 12. num. 90. Ioannes Vvigers in 1. 2. *Diui Thomæ, quæst. 40. art. 1. dub. 3. num. 50.* vbi sic ait: Suarez putat probabilis esse, in dubio externos quoque posse ire ad bellum nullo examine facto, sed onere in Principem reiecto, modò hic sit probæ existimationis, & dubium istorum sit merè negatiuum, scilicet quod nec habeant rationes contra iustitiam belli, nec etiam pro illa, quod dicit etiam aperte doceri à Victoria. Et potest confirmari à simili, quia cuique licet elocare operam suam mercatori ad cooperandum contractibus eius, quos ipse non nouerit esse iniustos, nec probabilem habet rationem dubitandi de iustitia; neque enim tenetur alioquin singulorum iustitiam examinare. Ita ille.*

13. Itaque dicendum est vnicuique licere alterum iniuvare in re, quæ præsumitur licita, maxime si inde iuuans non leue emolumentum & speret & accipiat, sed ex parte talis Principis, vel militis priuati, quando de iniustitia non constat, bellum præsumitur iustum: ergo licitum erit etiam non subditis illum iniuvare. Atque ex his facile respondetur oppositæ sententiæ argumentis. Ad illa petita ex ratione, concedimus non licere inferre damna belli, neque cogi non subditum militem ad hæc inferenda, nec posse ea inferri sine morali certitudine, quod liceat. Ad hoc autem vt moraliter certus sit miles hic & nunc licere licere pugnare, sufficit quod pru-

denter iudicet in auctore belli esse sufficientem cognitionem & certitudinem iustitiæ ad pugnandum. Quam opinionem de illo auctore belli æquè potest habere non subditus aique in bellum. Est autem hoc iudicium probabile, quoties ex vna parte de iniustitia non constat, & ex alia Principe habetur vir Christianus, & bonæ existimationis. Ita Dicastillus, & alij vbi supra.

14. Et licet grauius damna ex bello sequantur, non minus sequuntur ex bello peracto iniustitiæ ad pugnandum. Quam opinionem de illo auctore belli æquè potest habere non subditus aique in bellum. Est autem hoc iudicium probabile, quoties ex vna parte de iniustitia non constat, & ex alia Principe habetur vir Christianus, & bonæ existimationis. Ita Dicastillus, & alij vbi supra.

15. Vnde ex superius dictis his dictis interrogatus ego respondi: Potuisset virum nobilem licet militem extraneum, se constituere sub labaro Magni Regis Philippi IV. Catholici, absque examinatione villa de iustitia belli. Quis enim nescit Religionem, & curam conscientie tanti Monarchæ: ut quot consiliarios viros pietate & sciencia insignes apud se retineat.

16. Præsumendum est igitur absque sermo de iustitia armorum eius. Non desinam tamen hic adnotare Caramellem contra communem sententiam Doctorum in *Theologia Morali lib. 3. disputat. 3. quæst. 1. num. 1407.* negare casum esse possibile nempe militem posse dubitare de iustitia belli, propter auctoritatem totius Reipublicæ, Principis & supremi Consilij bellum indicentis: sed hanc Caramelus opinionem docet & late impugnat avicissimus P. Bardi de *Conscientia, discept. 6. c. 9. §. 24.* per totum.

17. Sed hic oritur dubium, An milites qui modo do explicato licite in dubio pugnant, si postea cogantur restituere damna quæ dederunt? Syl. *verb. bellum 1. 3. 9. concl. 3.* ait, eos, qui dubij de iustitia belli pugnant, et non peccent, excusante eos obedientia Superiorum, cognita tamen postea iniustitia belli teneri restituere quæ consumperunt, & aperte videtur loqui etiam de milites prædicti non sint facti locupletiores: nam dum subdit; quod si subditus probabiliter creditur bellum iustum non tenetur de consumptis, nisi in quantum ex hoc fit factus locupletior.

18. Verum Merolla tom. 1. *disp. 3. c. 3. n. 34.* docet non teneri consumpta reponere, sed illa sollemnitate quæ extant, & illa quorum communione aut venditione factus est locupletior. Et ratio Merollæ est, quia cum non peccauerit in accipiendo, non est obligatus ad restitutionem. Sed hæc ratio sufficiens non est, si non peccauisset ratio ob quam non tenetur consumpta restituere, nec tenebitur restituere non consumpta, quia etiam hæc subsistit sine peccato. Et si vtrumque aut alterutrum verum est, etiam erit verum, eum qui consumperit pecuniam alienam putans esse suam, non teneri ad restitutionem, quia & iste in illa consumptione non peccauit.

19. At his non obstantibus sententiam Merollæ amplector, quam ante illum susceperunt Victoria de iure belli n. 32. & 33. & Molina de *Iust. tom. 1. disputat. 13. verb. dubium est, cum aliis.*

RESOL. XXXIX.

An Milites extranei dubitantes de iustitia belli possint sine peccato militare?